

v ČR moderovaná M. Tučkem ze Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., a z katedry sociologie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Účastnili se jí F. Znebejánek z katedry sociologie a andragogiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, I. Šmídová z katedry sociologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, M. Kreidl z katedry sociologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity v Plzni a H. Jeřábek z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Kromě informací poskytnutých představiteli těchto kateder s akreditovanou výukou sociologie a jejich vzájemné diskuse zaujaly také diskusní příspěvky z pléna upozorňující na problematiku výuky sociologie jako doplňkového předmětu na vysokých školách jiného než sociálněvědního zaměření.

Jako milou pozornost připravili olomoučtí pořadatelé pro účastníky konference v aule nádherně restaurovaného společenského centra Univerzity Palackého společenský večer podbarvený folklorním hudebním doprovodem. Po odborné i společenské stránce byla letošní konference Masarykovy české sociologické společnosti úspěchem a lze jen litovat, že této úspěšné akce se účastnil jen menší díl ze zhruba tří set členů Společnosti. Jejich prázdná sedadla obsadili, alespoň zčásti, olomoučtí a brněnští studenti, kteří měli na konferenci volný přístup.

Na první den konference navázalo v podvečer 14. ledna valné shromáždění Masarykovy české sociologické společnosti, které vyslechlo a schválilo zprávy o činnosti a o hospodaření Společnosti za uplynulé tři roky, vzalo na vědomí vyjádření revizní komise a také učinilo kroky potřebné pro konání voleb nového vedení Společnosti na dobu dalších tří let (2009–2012). Zvolilo volební komisi a schválilo kandidáty pro tyto volby, které proběhly korespondenčně během prvního čtvrtletí 2009. Živá diskuse ke zprávě o činnosti přinesla řadu nových podnětů, jak by mohla Společnost svou aktivitu rozšířit.

Další na olomouckou konferenci bezprostředně navazující akcí Masarykovy české sociologické společnosti byl 15. ledna odpoledne workshop její nedávno ustavené sekce sociologie rodiny.

Kolegové z katedry sociologie a andragogiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého nabídli nejen aktivním účastníkům hlavního panelu konference a workshopu sekce sociologie rodiny, ale také všem ostatním členům MČSS možnost publikovat texty zabývající se problematikou ohrožených skupin či otázkami rodiny v aktuálním ročníku olomouckého sborníku AUPO (Acta Universitatis Palackianae Olomucensis), v řadě Sociologica – Andragogica.

Michal Illner

Workshop *Deliberativní metody ve výzkumu místních společností* Veszprém, 14. listopadu 2008

Na podzim loňského roku se v prostorách Panonské univerzity v historickém městečku Veszprém poblíž Blatenského jezera uskutečnil výroční kongres Maďarské sociologické společnosti (MSzT), jemuž organizátoři dali do názvu heslo „Pohyb lidí, zboží a idejí“. Jak je na sjezdech MSzT zvykem, první plenární zasedání patřilo vystoupení kandidátů na post předsedy sdružení. Kandidáti byli celkem tři, a ve všech případech se jednalo o sociology známé i za hranicemi Maďarska. Předsedou posléze zvolený György Csepeli (Univerzita Loránda Eötvöse Budapešť) hovořil o možnostech i překážkách dialogu současné sociologie se společností, zatímco Viktor Karády (Středoevropská univerzita Budapešť), historický sociolog spojovaný zejména s výzkumy historie středoevropských Židů a vzdělávacích institucí v Uhrách, se zaměřil na výsledky svých zkoumání proměn sociálních struktur v regionálním pohledu. Attila Meleg (Ústřední statistický úřad Budapešť) věnoval svůj příspěvek umístění stře-

doevropských a východoevropských identit v globálních hierarchiích, což je téma, na které nedávno publikoval mimořádně zajímavou, ale v českém prostředí zatím nepovšimnutou knihu o nerovnostech mezi východní a západní Evropou, nazvanou *Na východo-západním svahu* (*On the East-West Slope*. Budapest: CEU Press, 2006).

Po skončení vstupního plenárního zasedání a valné hromady MSZT se další jednání rozdělilo do pěti sekcí, které podobně jako úvodní plénium probíhaly převážně v maďarštině. Výjimku představoval půldenní workshop „Deliberativní metody ve výzkumu místních společenství“ v angličtině, jehož se mělo možnost zúčastnit několik návštěvníků ze sousedních zemí, včetně autora této zprávy.

Organizátorem a hlavním moderátorem workshopu byl profesor György Lengyel z ekonomické Univerzity Matyáše Korvína v Budapešti, který na této instituci vede Centrum pro empirický sociální výzkum při Institutu sociologie a sociální politiky. Pracovníci Centra spolupracují na projektu 6. rámcového programu EU *IntUne*, který je zaměřen na výzkum občanství v současné Evropě, a věnují se možnostem uplatnění deliberativních technik výzkumu a konzultace v lokální politice. V létě 2008 uskutečnili ve střední Evropě pionýrský projekt, který zahrnoval organizaci tzv. občanské poroty (*Citizens Jury*) a deliberativního průzkumu veřejného mínění (*Deliberative Polling*) v regionu města Kaposvár na jihozápadě Maďarska. Protože se jedná o oblast s nadprůměrně vysokou nezaměstnaností (17% proti maďarskému průměru 10%), základním tématem občanské poroty i deliberativního šetření se stala politika boje s nezaměstnaností. Druhým hlavním tématem byla vzhledem k celoevropskému zaměření projektu *IntUne* otázka, jak občané v konkrétní lokalitě vnímají roli EU při snižování nezaměstnanosti a jak se jejich vnímání mění po deliberativních zkušenostech získaných v rámci výzkumu.

Občanská porota je deliberativní výzkumná technika vyvinutá v roce 1971 americkým politologem Nedeem Crosbym, která po vzoru soudních porot běžných ve Spojených státech shromažďuje zástupce široké veřejnosti, aby jednali nikoli o vině nebo nevině v soudních případech, ale o vážných sociálních a politických problémech zejména na místní úrovni. Součástí projektu občanské poroty v Kaposváru byly informační výklady organizátorů, přednášky expertů a především diskuse členů poroty, které vyústily ve formulaci doporučení pro místní správu a samosprávu.

Deliberativní průzkum veřejného mínění (podle metodiky vyvinuté a registrované jako obchodní značka stanfordským profesorem Jamesem Fishkinem a jeho spolupracovníkem Robertem Luskinem) uskutečnil tým G. Lengyela na vzorku obyvatel kaposvárské oblasti o počáteční velikosti 1500 osob. Dobrovolníci z této skupiny (celkem ovšem jen stovka respondentů) se následně zúčastnili deliberativního víkendového semináře na kaposvárské univerzitě, kde měli příležitost debatovat o tématech výzkumu mezi sebou v malých skupinách a vyslechnout přednášky pozvaných expertů. Po skončení víkendového semináře byli jeho účastníci opět dotazováni. Výzkum je koncipován panelově, a dobrovolníci tedy budou dotazováni ještě jednou i v letošním roce.

Obecný úvod do problematiky deliberativních zkoumání nabídl na veszprémenském workshopu G. Lengyel, který představil základní rysy metody občanské poroty i deliberativního průzkumu a některé dřívější zkušenosti s podobnými výzkumy, jako třeba nedávné maďarské deliberativní šetření zaměřené na romskou otázku. Upozornil na nákladnost tohoto typu výzkumu a na různá metodologická úskalí, kterých si výzkumníci musí být vědomi, jako třeba zkrácení vzniklé samovýběrem respondentů nebo efekt složení deliberativní skupiny na vývoj názorů jejích členů. V následujících příspěvcích se vystupující zabýva-

li tak různorodými tématy, jako byl vliv osobních a sociálních zdrojů na vnímání skupinové dynamiky členy skupiny, vývoj pohledů na roli EU při řešení problému nezaměstnanosti, celkové kognitivní zisky a změny postojů během deliberativního procesu, posuny v pohledu deliberujících na roli státu nebo v jejich názorech na význam a legitimitu hospodářské konkurence. Nechyběla ani informace o proceduře výběru respondentů v kaposvářském výzkumu. Dva občanské porotě specificky věnované příspěvky se zamýšlely nad možnostmi širší aplikace této metody a nad vývojem názorů účastníků kaposvářské poroty na vztah mezi vzděláním a nezaměstnaností.

Bylo by do očí bijícím paradoxem, kdyby představení výsledků deliberativního šetření samo postrádalo jakékoli deliberativní prvky. Na veszprémském workshopu tento paradox nevznikl, protože o každém příspěvku se velmi živě debatovalo. Přispěla k tomu i účast zahraničních diskutujících z několika sousedních zemí, konkrétně Zuzany Kusé z Bratislavy, Józefa Nižnika z Varšavy, Jeleny Pešic z Bělehradu a Pavla Nejdlu ze Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., v Praze. Workshop se vydal i výsledky Lengyelova týmu mohou být neobyčejně užitečné pro všechny badatele zajímající se o deliberativní prvky ve výkonu demokratické vlády na místní i národní úrovni.

Marek Skovajsa

Berlínská konference k otevřenému přístupu k vědeckým publikacím

Düsseldorf, Německo, 11.–13. 11. 2008

Ve dnech 11. až 13. listopadu se v německém Düsseldorfu konala již pošesté Open Access Conference s podtitulem „Proměny vědecké komunikace ve znalostní společnosti“ (<http://www.berlin6.org>). Hostitelské role se ujal následující instituce:

Hochschulbibliothekszenrum des Landes Nordrhein-Westfalen, vydavatel Copernicus Publications a nadace Academics. Mezi podporovateli je třeba také uvést Universität Düsseldorf a především Ministerium für Innovationen, Wissenschaft, Forschung und Technologie des Landes Nordrhein-Westfalen.

Stejně jako předchozích pět ročníků, i letošní konference navázala na Berlínskou deklaraci (Berliner Erklärung über den offenen Zugang zu wissenschaftlichem Wissen), k níž se v letošním roce v důsledku rozhodnutí Akademické rady připojila také Akademie věd ČR, v.v.i. Shrňme základní myšlenky deklarace, která vzešla z vědecké konference o otevřeném přístupu k poznatkům z oblasti přírodních a humanitních věd 20.–22. října 2003 v Berlíně: v rámci platné právní úpravy ochrany duševního vlastnictví je třeba podporovat otevřený a bezplatný přístup k vědeckým poznatkům (v podobě primárních dat, databází, vědeckých článků atd.), rovněž i ke kulturnímu dědictví prostřednictvím Internetu. Bližší informace k jednotlivým oblastem zájemci naleznou na příslušných webových stránkách (<http://oa.mpg.de/openaccess-berlin/berlindeclaration.html>).

Složení účastníků šesté konference lze označit za skutečně pestré – od občanů hostitelské země přes zástupce jiných evropských zemí, zakladatele vůbec prvního repozitáře (úložiště digitálních objektů) na světě – amerického profesora fyziky Paula Ginsparga, návštěvníky z Indie, až po poměrně početnou skupinu Japonců. Z nastíněné pestrosti účastníků vyplývá také různorodost představených projektů, nicméně základní východiska této problematiky zůstávají ve všech zemích stejná – vliv globalizace, autorskoprávní záležitosti zpřístupňovaných textů, interoperabilita ukládaných dat, technické zabezpečení a možnosti finanční podpory oborových či institucionálních repozitářů v rámci probíhajících programů, zejména sedmého rámcového programu Evropské unie.